

DE NOSTRA HISTORIA MUSICAL

ANSELM VIOLA

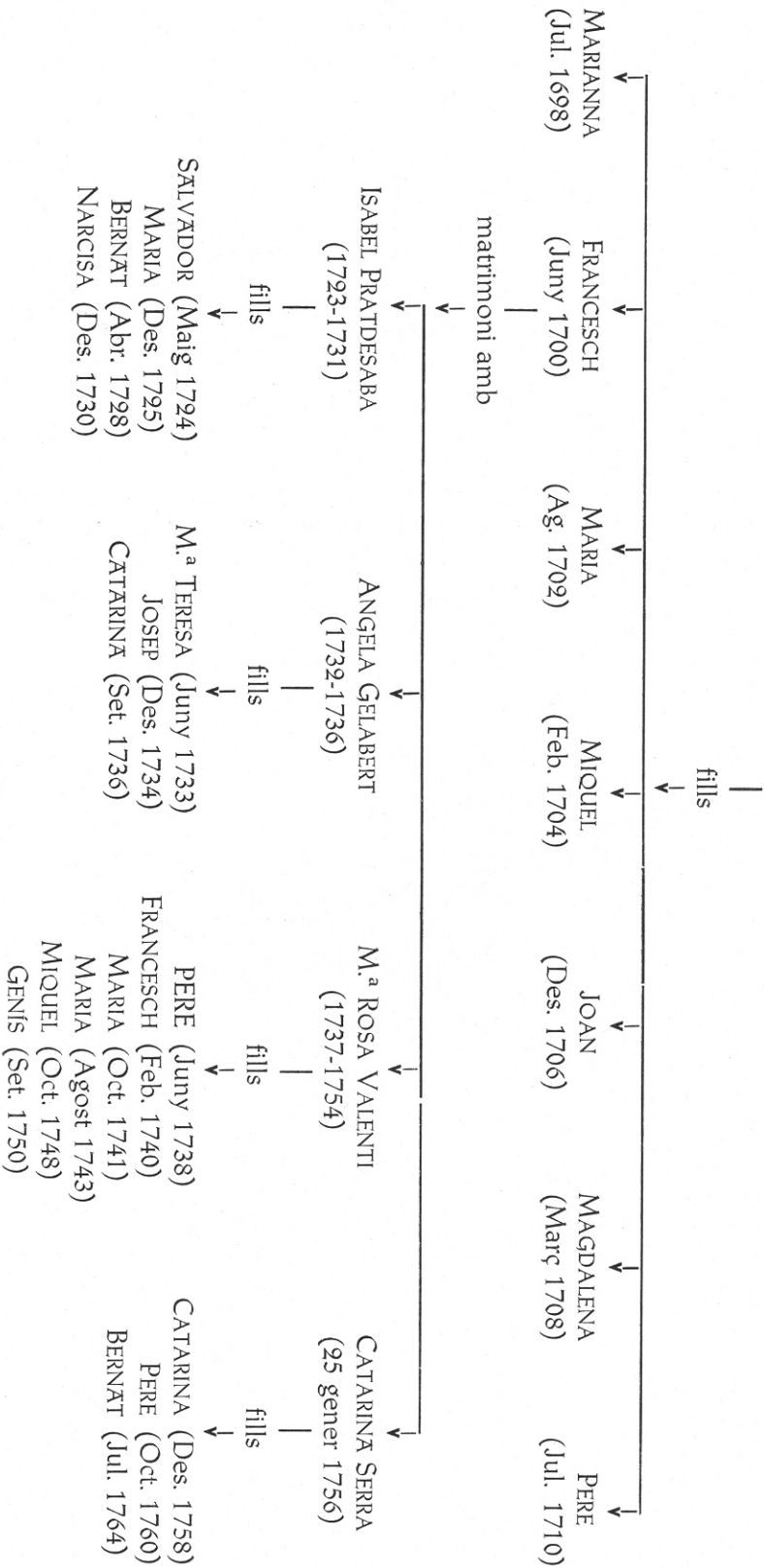
Les pàgines del Llibre de la Festa Major, s'han obert amb molta generositat per a recollir, d'una manera exemplar, la brillant aportació de la nostra vila al creixement i grandesa de la música més autòctona: la sardana. Però, aquesta aureola tan merescuda mai ens podrà fer oblidar aquells altres torroellencs que amb diferents inquietuds, han sobresortit ben notoriament en el conreu de l'art musical. Encara avui, ressonen en un lloc o altre, noms nascuts al peu del Montgrí, que han fet molt d'honor al seu poble nadiu. Sense intentar cap treball de recerca total, sí hem de recordar, entre altres, al Mestre de Capella, JOAN CREIXELL; els compositors i pedagogs, BENET JULIÀ, ANSELM i AVELLI ABREU, aquest últim figura descollant del Conservatori del Liceu; a JOAN SOLERS, organista de l'Església de Santa Anna, de Barcelona; a l'eximi guitarrista JOSEP COSTA i HUGUES, intèrpret molt apreciat en el món musical de Madrid; al violoncel·lista ROGELI RIGAU, de notori relleu als Estats Units. També seria interessant ponderar la importància que durant molts anys va tenir la Capella de Música de l'Església Parroquial.

Parlar de tot aquest ambient musical, implicaria un treball que necessàriament ultrapassa les naturals limitacions d'un article. Per això, ens limitarem aquí a divulgar una de les figures quina fama i prestigi musical són novament apreciades cada dia més. Fill de Torroella, Pere Viola i Valentí —més conegut per Anselm, nom de professió religiosa— logrà un dels llocs més destacats de la música catalana del segle XVIII.

La rama paterna del Pare Viola, s'establí a Torroella a finals del segle XVII, quan el seu avi, Bernat Viola, natural de la veïna població de Gualta i d'ofici passamaner, va contreure matrimoni amb la torroellenca Maria Marull. Al morir el vell Bernat, continuà el negoci familiar, el seu fill Francesc, pare del compositor, que deixà molts fills, fruits de quatre matrimonis. Les seves successives esposes foren: Isabel Pratdesaba, de Vich; Àngela Gelabert, de L'Escala; M.ª Rosa Valentí, de Torroella i Caterina Serra, oriunda de Foixà. Pere Viola fou el primogènit del tercer matrimoni.

Un detingut estudi dels arxius parroquials de Torroella i de L'Escala, ens permeten reconstruir aquesta família, de conformitat amb l'esquema que expossem; respecte als fills figura el mes en que foren batejats.

BERNAT VIOLA - MARIA MARULL

Ben jovenet, Pere Viola ingressà a l'Escolania de Montserrat. Després dels anys transcorreguts, és molt difícil trobar l'arrel d'aquesta decisió, en tot cas molt normal en una llar que sembla estava bastant vinculada amb l'Església, com ho demostra el fet que Josep Viola, germanastre del compositor, fora també clergue, i per cert aficionat a la música, doncs consta que entrà de segon violí a la Capella de Cant de Girona; al mateix temps, un pròxim familiar provenient de la rama materna, mossèn Miquel Valentí, era Rector de Fontanilles durant l'infantesa del futur monjo montserratí. Tal vegada pogué influir seriosament en aquesta marxa a Montserrat, la circumstància que un altre noi de la vila —Genís Julià— onze anys més gran, havia també ingressat a l'Escolania, abraçant més tard l'hàbit benedictí, amb en nom de Benet Julià, sobradament conegut també pel seu relleu musical, com a compositor, organista i mestre dels escolans.

L'arribada de Pere Viola a Montserrat, coincidí en un moment de pujança i esplendor de l'Escolania, degut primordialment al brillant magisteri de Joan Cererols. Mes, el seu mestre en el terreny musical fou el P. Josep Antoni Martí, natural de Tortosa, que arribava de Madrid, plenament influenciat pel nou estil italianitzant.

Com tants altres escolans, acabada la seva tasca escolar i després del noviciat, Pere Viola professà vida monàstica al costat de la Verge morena, el 25 de març de 1757, festa de l'Anunciació, davant l'Abat Argerich que li havia imposat el nom d'Anselm; aquest aconteixement ocorria quasi dos anys i mig després de la mort de la seva mare, M.ª Rosa Valentí. Consta que immediatament fou enviat a cursar els estudis eclesiàstics al Monestir de Montserrat de Madrid, retornant al cenobi català pocs anys després, a on fou de seguida nomenat Mestre dels Escolans i de la Capella, quan encara no tenia trenta anys, càrrec que ocupà pràcticament fins a la seva mort.

Tal com hem vist, el Pare Viola passà la seva vida repartida entre Torroella, Montserrat i Madrid, plenament dedicat, després de l'infantesa, a la vida religiosa, la música i l'ensenyança dels escolans. Gràcies precisament a les referències que ens han deixat els seus deixebles Ferran Sor i Antoni Ràfols, sabem que era un home modest i afable, de criteri moderat, metòdic i ordenat, exemple d'educador plenament dedicat i a la vegada exigent, un amic entranyable dels escolans; el mateix Ferran Sor, en les seves «Memòries», descriu així la pròpia sortida de l'Escolania: «...Tots els alumnes es reuniren a la cambra del P. Viola, on es quedaren de peu dret. Jo estava parat a la porta, em vaig agenollar i em vaig posar a recitar la fórmula d'usança en la qual l'escolà demana perdó al mestre i a tots els seus condeixebles de tots els mancaments que hagi comès contra ells. El Pare Viola em feu un discurs molt penetrant, i després m'abraçà amb tendresa...»

Com a compositor, Anselm Viola fou una de les figures més representatives de la música catalana del segle XVIII. Era obert a les noves corrents estrangeres, especialment a la música italiana que pogué conèixer durant la

seva estada a Madrid, a causa de l'ambient deixat en aquella ciutat per Domenico Scarlatti, que passà per la Cort de Ferran VI a instància de la reina Bàrbara de Bragança. Com és natural va compondre primordialment música litúrgica, per a orgue i teclat, així com la vocal, quasi sempre amb acompanyament d'orquestra; mes, també va escriure per a concert, i l'única música purament instrumental que es conserva de l'Escola montserratina d'aquella època és precisament del P. Viola. Dom Ambrós M. Caralt en el seu llibre «L'Escolania de Montserrat», ens diu: «Les obres del P. Viola revelen que era un home d'un temperament dramàtic molt remarcable. El dia que es coneguim més obres, sobretot orgàniques, d'aquest mestre, aleshores serà més admirat. Amb tot, la seva música és original i té una modulació rara, frapant i més d'un cop difícil. Deixa entrellucar que el compositor estava fort en el contrapunt. Les obres escrites amb estil melòdic concertant no tenen el contagi de la banalitat característica de la música religiosa del segle XVIII. Són ben dignes, dintre del seu estil, i la vena melòdica hi és abundant i riquíssima d'expressió. En general tendeix a traduir els sentiments del text musical com fan els autors montserratins...»

És indubtable que el Pare Viola va deixar escrites un número important d'obres, doncs durant la seva estada a Madrid —tenia poc més de vint anys— ja era conegut com a compositor, i els seus treballs tenien bona acollida a la Capella Reial. Mes, avui solament es coneix el poc que pogué salvar-se de la destrucció i saqueig que va sofrir Montserrat l'any 1811 per obra de les tropes franceses que deixaren el Santuari convertit en pura ruïna i la biblioteca reduïda a cendres. Segons ressenya actual que ens proporciona Dom Irineu Segarra, les principals obres del Pare Viola que es conserven a l'Arxiu de Música de Montserrat, són:

Missa «Alma Redemptoris Mater»
Missa sobre l'Escala Aretina, a 5 veus i orquestra.
Magnificat, a 6 veus i orquestra.
Magnificat a 7 veus i baix continu.
Tèrcia a 7 veus i acompanyament.
Completes a 7 veus i acompanyament.
Lamentació per contralt i orquestra.
Concert per a fagot i orquestra.
Sonates i altres obres per a teclat.

La qualitat musical d'aquestes obres queda sobradament acreditada pel fet de que han superat el temps, i encara avui són actualitat.

La Missa «Alma Redemptoris Mater» és cantada per l'Escolania en algun concert i s'ha gravat en disc; en quina presentació entre altres coses es diu:

«La impressió del conjunt de l'obra és d'una gran elevació i dignitat d'estil. En ell es troben barrejats amb gràcia els procediments clàssics tradicionals anteriors a la seva època, com el gran fugat del Kirie, i l'estil més propi d'ària mozartiana, que empra en alguns fragments reservats al quartet de solistes. És par-

Ben jovenet, Pere Viola ingressà a l'Escolania de Montserrat. (Dibuix de Mossèn Eudald Sudrià)

ticularment curiós de trobar en el «Quoniam tu solus Sanctus» la reminiscència d'una cadència molt peculiar del folklore andalús, que posteriorment compositors, com Falla, l'explotaren».

El concert per a fagot i orquestra, que tenia per títol original «Concert de baixó obligat, amb violins, oboès i trompes, i amb baix continu», s'ha interpretat últimament moltes vegades, inclús als Estats Units; ens consta que en Gaspar Cassadó el va tocar, en versió per a violoncel, a Mallorca, i també que fou escollit com a composició representativa de la música gironina en un programa de Ràdio Nacional dedicat exclusivament a la nostra província; sabem també que és interpretat amb certa freqüència per l'Orquestra Simfònica de l'Associació Musical «Estela», a on actua com a solista Eduard Bazaco. Aquest concert figura també gravat en un disc d'Edigsa, formant part de la col·lecció «Antologia històrica de la música catalana», dirigida per Oriol Martorell. Sobre dita obra, Gregori Estrada, diu: «Un dels elements més rellevants de tot aquest concert és la seva temàtica. La varietat i l'habilitat en són les característiques: poques repeticions exactes i moltes variants. Els temes són breus, ben rel·ligats dins l'estructura general, i són pensats bàsicament damunt una tonalitat precisa i senzilla, major i menor; és com un mosaic de pedres menudes ben tallades i coordinades».

També cal citar que l'Escolania canta algunes vegades a l'any el Magnificat a 6 veus, i que últimament s'ha interpretat la Lamentació a l'Angèlicum de Milà, obra recollida també parcialment en disc.

La fecunditat creadora d'Anselm Viola, quedà prematurament truncada quan un atac d'apoplexia el deixà pràcticament impossibilitat de continuar en el seu càrrec. Tres anys més tard, moria a l'infermeria de Montserrat, el dia 25 de gener de 1798, quan tenia 59 anys.

JOAN RADRESSA I CASANOVAS